

PÄÄKIRJOITUS

Ikääntyvän yhteiskunnan käsikirja

Tämä Gerontologia-lehden numero on poikkeuksellinen. Se tuottaa tieteelliseen tietoon perustuvaa ja käytäntöön sovellettavaa tietoa siitä, millainen ikääntymisen ja hoivan politiikka olisi järkevää vanhenevan väestön yhteiskunnassamme. Toivomme erityisesti, että poliitikot, kuntavaaliehdokkaat ja muut päättökentekijät lukisivat tätä numeroa ahkerasti tavanomaisen lukijakuntamme lisäksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kenttä on melkoisessa myllerryksessä. Yhtäältä äänestetään huhtikuussa 2021 kuntavaaleissa ja toisaalta suurimmasta osasta kuntia ollaan viemässä valta päättää sosiaali- ja terveyspalveluista, jos sosiaali- ja terveyspalveluiden (sote) uudistus tällä yrittämällä saadaan toteutettua. Tämän tekstin kirjoittamisen hetkellä sote-uudistuksessa tarkoituksena on muodostaa 21 sote-maakuntaa, joille siirrettäisiin kuntien vastuulla nykyisin olevat sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen tehtävät. Helsingin kaupungin ja Uudenmaan järjestely olisi hieman muusta maasta poikkeavaa. Kunnille on jäämässä silti monia tehtäviä, jotka vaikuttavat hyvään ikääntymiseen, kuten asuntopoliitiikka, hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen sekä liikennejärjestelyt.

Vaikka palveluiden järjestämisen vastuu muuttuisi, väestön ikärakenne ei vielä vähään aikaa ole muuttumassa. Tilastokeskus on arvioinut, että työikäisten (15–64-vuotiaiden) osuus väestöstä pienenee nykyisestä 62 prosentista 60 prosenttiin vuoteen 2030 ja 58 prosenttiin vuoteen 2050 mennessä. Kyse ei ole vain pitkäikäisyydestä vaan myös syntyvyyden laskusta. Poliittisesti on tärkeä muistaa, että iäk-

kät ovat aktiivisia äänestäjiä. Viime eduskuntavaaleissa 60–80-vuotiaista yli 70 prosenttia äänesti.

Tässä julkaisussa mukana olevat artikkelit ovat kokeneiden ikääntymisen ja vanhuuden teemojen tutkijoiden tiivistyksiä aihepiirin tutkimuksesta ja koosteita suosituksista hyvään ikäpolitiikkaan. Vanhuutta ja vanhoja ihmisiä tarkastellaan tässä yhteiskunnan ja yhteisöjen voimavaroina, näin haastaen usein esillä pidettyä käsitystä vanhoista ihmisistä taloudellisenä taakkana. Tällainen ajattelu- ja puhetapa on syrjivää ja perustuu usein näkemykseen vanhoista ihmisistä yhtenäisenä ryhmänä.

Vanhuus ei suoraviivaisesti ala eläkkeelle jäämisestä, eikä vanhuus ole sama kuin vaivaisuus. Vanhuutta ja vanhoja ihmisiä on hyvin monenlaisia. Artikkeleissa käsitelläänkin myös vanhojen ihmisten terveyttä ja toimintakykyä, taloudellisia tilanteita, asumisen vaihtoehtoja ja teknologian käyttöä. Palveluita tarkastellaan julkisten palveluiden markkinaistamisen kautta ja sen suhteen, miten maahanmuuttajat tai siirtolaistaustaiset ovat yhä useammin työntekijöinä hoivapalveluissa ja maahanmuuttajaväestön ikääntyessä myös asiakkaina.

Yhteistä kaikissa teksteissä on suositus siitä, että vanhuutta ja pitkäikäisyyttä ei nähdä ongelmana. Iäkäs väestö ostaa kulutushyödykkeitä ja palveluita, oppii ja opettaa muita, auttaa ja saa apua ja maksaa veroja kuten nuoremmatkin. Yleisenä suosituksena voi sanoa, että kun vanha ihminen kokee toimintakyvyn, terveyden, talouden – yksinkertaisesti arkisen elämän – suhteen ongelmia, niin niihin kannattaa tarttua mahdollisimman varhain. Samanlaisen suosi-

tuksen voi antaa kaikkien ikäryhmien palveluiden suhteen, tässä suhteessa vanhat ihmiset eivät eroa nuoremmista väestöryhmistä. Mitä pidempään ongelmien ratkaisemista tai haasteiden helpottamista viivyttaa, sen vaikeammiksi ne muuttuvat ja tuovat usein muassaan uusia ongelmia. Mikäli vanhuksella on taloudellisia ongelmia, eivät kä rahat riitä lääkkeisiin, seuraa siitä terveyden heikkeneminen entisestään ja mahdollisesti entistä suurempi avun tarve.

Tämä lehden numero on yksi tapa, jolla yliopistot ja muut tutkimusta tekevät organisaatiot ovat mukana yhteiskunnallisessa keskuste-

lussa ja antavat ajankohtaisen ja tutkimukseen perustuvan tietämyksensä käytettäväksi poliittisessa päätöksenteossa. Samalla lehti on myös osoitus erinomaisesta yli organisaatorajojen menevästä tutkijoiden välisestä yhteistyöstä. Oli hienoa saada tehdä tätä kanssanne!

Minna Zechner

Sosiaalityön apulaisprofessori
Yhteiskuntatieteellinen tiedekunta, Lapin yliopisto

Erja Rappe

Vanhempi tutkija
Ikäinstituutti